

ראיון בין תדי כץ לבין מחמוד אבו-סלאח

- תדי כץ : המלחמה נגמרה, הקרב עצמו נפסקו היריות, נגמרו.
- מחמוד אבו-סלאח : ככה אני זוכר.
- תדי כץ : ואז אספו את כולם, מה קרה.
- מחמוד אבו-סלאח : כן.
- תדי כץ : מה השם שלך.
- מחמוד אבו-סלאח : מחמוד אבו סלאח.
- תדי כץ : ואתה היית בן 17.
- מחמוד אבו-סלאח : כן.
- תדי כץ : אתה יליד.
- מחמוד אבו-סלאח : 31.
- תדי כץ : היית ילד גדול.
- מחמוד אבו-סלאח : אני אומר לך הייתי בבית סוהר. 9 חודשים הייתי בבית סוהר.
- תדי כץ : ב - 8 נגמרה האש, מה היה, מה עשו היהודים, איך הם התנהגו.
- מחמוד אבו-סלאח : לא כדאי לדבר.
- תדי כץ : כדאי מאוד, אני אגיד לך למה.
- אנחנו מדברים עכשיו לא בשביל לחפש את מישהו להאשים אותו,
הרב מתו, מי שלא מת עוד מעט ימות.
- מחמוד אבו-סלאח : לא, יש מישהו.
- תדי כץ : שחי.
- מחמוד אבו-סלאח : כן.
- תדי כץ : חי, מה שאני אומר, אנחנו לא מדברים עכשיו בשביל לחפש מי
אשם ולהרוג אותו, יכול להיות מישהו רוצה לעשות, זה לא עבודה
שלי.

אני מחפש דבר אחד, אני אומר הייתה מלחמה, ובמלחמה היו כל מיני דברים שקורים במלחמה.

מחמוד אבו-סלאח : נכון.

תדי כץ : והיו דברים שאסור שיקרו במלחמה.

לצערנו הרב, המלחמות באזור הזה שלנו עוד לא נגמרו, אנחנו רוצים, אני מדבר בתור סטודנט, אבל בתור יהודי שחי בארץ, אנחנו רוצים שממה שקרה מהדברים הלא טובים שקרו, שכולם יראו וילמדו.

למה? כי מלחמה זה כבר לא טוב.

אבל גם בתוך מלחמה צריך לדעת איך להילחם.

לא יכול להיות בן אדם מרים ידיים נכנע, אחרי שהוא גומר להרים ידיים מכניסים לו כדור בראש, זה לא התנהגות, ואסור שדבר כזה יהיה, ועוד יותר אסור שדבר כזה יושתק ולא ידובר על זה. זה הכי גרוע, למה, אז כל מי שהיה שם, והשתתף, או הבן שלו, הוא אומר אנחנו היינו במלחמה, ניצחנו.

אבל יש דברים שלא בסדר, אז מוכרחים לדעת אותם כדי ללמוד, חס וחלילה לא יקרה עוד הפעם דבר כזה. לדעת, שהיום כשאנחנו באים בטענות לפעמים באים בטענות אל רומניה, אל בולגריה, מי אנחנו, צדיקים.

אם לא נדע את הדברים האלה אז ילדים שלי שגדלים היום בארץ, הם לא מכירים, רק מה שכתוב, הם יגידו, אנחנו.

מחמוד אבו-סלאח : אנחנו עשינו? אנחנו הרגנו?

תדי כץ : אנחנו תמיד היינו כמו סבון נקי, ואסור שזה יהיה, זה לא פייר, זה

לא הגון, זה טוב, כי זה לא אמיתי. זה לא אמיתי.

אנחנו צריכים ללמוד את הדברים כמו שהם קרו.

אני עכשיו לא בא לדבר מי בסדר מי לא בסדר, עזוב את זה עכשיו.

הערבים לא בסדר, היהודים לא בסדר, זה לא מעניין.

קודם כל צריך לדעת מה היה, זה הכי חשוב, ולכן השאלה, אחרי 8

בבוקר, כשקרה מה שקרה, מה התרחש הלאה.

מחמוד אבו-סלאח : אני לא יכול להגיד.

תדי כץ : מה זאת אומרת.

מחמוד אבו-סלאח : אם בא מישהו ואמר לי שהרגו שמה 5 או הרגו 10 אני לא ראיתי

בעין שלי.

תדי כץ : מה שאתה זוכר.

מחמוד אבו-סלאח : אני לא יכול להגיד שאתה הרגת 10 או 15, 13 לא.

תדי כץ : זה אתה לא צריך.

מחמוד אבו-סלאח : אני אגיד לך רק דבר אחד, שדוד שלי הוא היה בן כמעט 60, הבן שלו

היה בגבול, בשמירת הכפר, שכבשו את הכפר הזקן יצא מהכפר

ללכת לחפש את הבן שלו, איפה מצא אותו, מצא אותו על יד בית

ספר במערה, יש מערות, בכניסה לטנטורה, והוא תפס את הבן שלו,

יש לו רובה של ציד.

תדי כץ : רובה ציד.

מחמוד אבו-סלאח : כן. הם התחבאו שמה במערה, באו החיילים, חיפשו, חיפשו מצאו

אותם.

הרימו ידיים, הזקן שהוא בא לחפש את הילד שלו, בא לו כדור ביד.

תדי כץ : כבר היה פצוע.

מחמוד אבו-סלאח : כן.

תדי כץ : מהמלחמה.

מחמוד אבו-סלאח : כן. אז הוא לא היה לו נשק, הנשק היה אצל הילד שלו, ושהוא בא

לחפש את הילד שלו בא לו כדור ביד שלו, מהאוויר.

הרימו את הידיים, זרקו את הנשק מה שהיה ביד של הילד. הזקן

הדוד שלי סיפר ככה, סיפר לכולם.

אמר היו שני יהודים, חיילים, אחד תימני אחד וזבוז, אמרו חכו כל

אחד יש לו אחד יעשה מה שהוא רוצה.

- תדי כץ : בהם.
- מחמוד אבו-סלאח : כן. הבלונדיני החייל, הווזבוז הרג את הבן.
- תדי כץ : הימני שמר על השני בחיים.
- מחמוד אבו-סלאח : כן, הימני שמר על הזקן. אמר לו תשמע, מי זה, אמר לו מי זה, זה הבן שלי, אמר לו אני דיברתי עם החבר שלי שלא יהרוג אותנו, ולא הצלחתי. אמר לו בסדר בוא איתנו.
- תדי כץ : חבש אותו.
- מחמוד אבו-סלאח : כן, נתן לו, אמר לו אתה מעשן, אמר לו כן, נתן לו סיגרייה, נתן שוקולד, אמר לו מה אתה רוצה, הוא אמר לו אני לא יודע.
- תדי כץ : הוא ראה את הבן שלו נהרג.
- מחמוד אבו-סלאח : הוא נגמר.
- תדי כץ : אין לו שכל בראש.
- מחמוד אבו-סלאח : צודק.
- תדי כץ : לקח אותו והביא אותו איפה שהיו כל האנשים על שפת היס.
- מחמוד אבו-סלאח : על החוף.
- מחמוד אבו-סלאח : כן, ושמה יישב והבן אדם כאילו היה לו שכל בראש ויצא, ולקחו אותנו לבית סוהר.
- תדי כץ : כשהוא הגיע לשם אתה פגשת אותו.
- מחמוד אבו-סלאח : לא, אחרי שאנחנו היינו בבית סוהר, כל אחד יושב מדבר מה ראה ומה שמע, מה קרה.
- תדי כץ : הוא היה מדבר לכולם ככה.
- מחמוד אבו-סלאח : הוא אמר התימני שמר אותי, אבל השני הרג את הבן שלי.
- תדי כץ : ויצא לירדן ומשם לסוריה.
- תדי כץ : הדוד.
- מחמוד אבו-סלאח : כן, והוא נפטר לפני 5 שנים, והוא היה משוגע, כל הזמן בלי שכל.
- תדי כץ : כשבן אדם מסתכל בעיניים שלו רואים שגומרים את הבן שלו.

מחמוד אבו-סלאח : תאמין לי אני נשבע לך, מה שהיו אומרים לנו המשפחה, אני מדבר עם הקרובים שלי בסוריה דרך טלפון, הם מספרים, הוא מת כבר, כל הזמן היה משוגע, בלי שכל.

תדי כץ : זה לא פלא. שאתה רואה את הבן שלך חוטף בראש כדור על ידך, ואתה לא יכול לעזור, ואתה לא יכול להיות במקומו, אני מרגיש את זה טוב מאוד.

הבת שלי גם כן הלכה, לא מכדור, מתאונה, אבל הלוואי אני במקומה. ככה זה.

מחמוד אבו-סלאח : והוא נשאר כל החיים בלי שכל. בתור מה, הוא היה יוצא מהבית לא יודע לחזור.

(מדבר בערבית)

מחמוד אבו-סלאח : 7 מהמשפחה שלי אף אחד לא נשוי, מ - 20-27 גיל.

תדי כץ : הם שבחרו אותם גם כן.

מחמוד אבו-סלאח : כן.

תדי כץ : בערך כמה לקחו.

מחמוד אבו-סלאח : מהכפר.

תדי כץ : לא, לקחו אותם בשביל להרוג אותם הצידה.

מחמוד אבו-סלאח : אני לא יודע.

תדי כץ : אתה לא יודע.

מחמוד אבו-סלאח : אני לא יכול להגיד לך, אני לא יודע.

דובר : אף אחד לא יודע בדיוק.

מחמוד אבו-סלאח : אבל מה שהלך בכפר מ - 80 - 90.

תדי כץ : שלקחו.

מחמוד אבו-סלאח : שנהרגו.

תדי כץ : לא שנהרגו. אחרי הכניעה, לקחו 80-90 בחורים הצידה.

מחמוד אבו-סלאח : לא יודע, לא. אחרי שישבנו בבית סוהר, ישבנו לזכור מי בא ומי הלך, מי חי מי מת. ספרו 80-90.

(מדבר עם מישהו בערבית)

- תדי כץ : הכל באותו זמן אחרי הכיבוש.
- מחמוד אבו-סלאח : כן.
- תדי כץ : 4 מקומות לקחו אותך.
- מחמוד אבו-סלאח : כן, קודם כל היינו בזיכרון יעקב תקופה, במשטרה 3 ימים.
- תדי כץ : כמה אנשים הייתם שם.
- מחמוד אבו-סלאח : בערך 400 או 370.
- תדי כץ : כולם מטנטורה.
- מחמוד אבו-סלאח : כן. אולי היה 1-3 מזרקה. לא זוכר בדיוק.
- אחר כך עברנו לאום חלאד בנתניה. שמה היינו 13 יום. אני זוכר.
- ברחו 5 חבריה מתחת לגדר, ואחר כך הקצין אמר לא כדאי שישארו
- כולם ביחד.
- תדי כץ : לפזר אתכם.
- מחמוד אבו-סלאח : לפזר אותם, שלח חלק לעתלית.

(מדבר בערבית)

(הטייפ נעצר לכמה שניות)

תדי כץ : אתה אומר היה בור.

(מדבר בערבית)

- מחמוד אבו-סלאח : אני שואל אותך איפה בית הקברות היום.
- תדי כץ : זאת גם שאלה. מאיפה אפשר לדעת.
- מחמוד אבו-סלאח : עשו את כל הקברים ועשו מתחת למכונית בטנטורה.
- תדי כץ : פה.
- מחמוד אבו-סלאח : איפה בית הקברות, כמעט 8 דונם.
- תדי כץ : זה הכל בגלל שלא דיברו, שתקו כל הזמן.
- מחמוד אבו-סלאח : דיברו, עשרות פעמים רשמנו את זה בעיתון וכל האנשים שמעו, ואף אחד לא.

(מדברים בערבית)

- תדי כץ : 3 בחורות.
- דובר : 3 בחורות אולי 42 גברים. ועוד פעם עשו בור קטן אמרו יש עוד 9 במקום אחד.
- תדי כץ : 5 אחרי הצהריים.
- דובר : אחר כך הלכנו הביתה, חזרו עוד יום שני, לא אני חזרתי, אנשים אחרים.
- תדי כץ : אתה ראית גם יורים באנשים.
- דובר : היום נכנסו בערב לטנטורה, בלילה, לא מחר הלכנו, עוד יום. מחרתיים.
- תדי כץ : יומיים אחרי.
- דובר : יומיים אחרי, יש 1,2,3 שמה. אתה יודע (ערבית) אתה הגעת לשם אחרי יומיים.
- דובר : שמה לא היה קצין, מתי שהביאו את כל האנשים למקום אחד, היה מישו אחראי, להרוג להרוג, לא להרוג לא להרוג.
- (מדבר בערבית)**
- תדי כץ : בן כמה אתה היית.
- דובר : בן 16-17. אני בן 70. נגיד אולי 17-18.
- לא הייתה עבודה .. אמרו לנו תלכו הביתה . מוטל.
- תדי כץ : מוטל?
- דובר : כן.
- תדי כץ : מוטל מזיכרון.
- (לא מבינים את הדובר הנוסף שמדבר - העברית מאוד עילגת)
- תדי כץ : יעקב אש.
- דובר : אבישטיין. אבל מכאן הלכנו אתה יודע לא היה אוטו של הצבא, אוטו מזיכרון היו מביאים מביאים אוכל.

הלכנו לשמה, הם כבשו את זה,

(הדובר מדבר בעברית - אך לא מבינים מה הוא אומר)

תדי כץ: אתה אומר שהיום מגרש החניה של דור זה איפה שהיה בית

הקברות.

מחמוד אבו-סלאח: כן, כמה השאירו גם עבדנו על זה, אתה יכול ללכת ולראות בעין

שלך. אני 15 שנה לא נכנסתי לטנטורה, הלב שלי כואב לי, אני לא

יכול להכנס.

שהילד שיכנע אותי אבא בוא לכפר, אני צריך ללכת לעשות משהו על

יד הים, אני הלכתי, ופגש אותי בן אדם נחמד כמוך, אמר לי אתה

זוכר משהו פה, ישבנו שמה, התחלתי לספר לו, אמר לי איך אתה

זוכר את זה לפני 40 שנה.

תדי כץ: איך אפשר לשכוח.

מחמוד אבו-סלאח: אמרתי לו אני לא אשכח את זה.

תדי כץ: אם תחיה את זה 400 שנה אתה תשכח את זה.

מחמוד אבו-סלאח: לא.

תדי כץ: זה לא משהו ששוכחים בחיים.

מחמוד אבו-סלאח: כן, אמרתי לו תשמע, אני נולדתי כאן, אבא שלי נולד, וסבא שלי,

וסבא של סבא שלי נולד כאן, ואני זוכר פה היינו עושים חתונות על

יד הים, פה היו עושים בית הקברות, התחלתי לספר לו.

אמר וואלק כל הכבוד אתה זוכר הכל, אמרתי לו למה אני אשכח

את זה, אני לא אשכח את זה.

תדי כץ: איך אפשר לשכוח. מה זה.

מחמוד אבו-סלאח: אני לא אשכח את זה.

אם בערב הייתי יושב עם המשפחה שלי 7-8-10 בחורים למחרת

בשעה 8 נעלמו המשפחה. 3 משפחה של אבא שלי, ו- 4 בני דודים.

(מדבר ערבית)

תדי כץ: יש מישהו מהמשפחה שלו בסביבה.

- מחמוד אבו-סלאח : לא. עכשיו שמעתי הוא נפטר.
- תדי כץ : משפחת אל-חאג'.
- דובר : לא. (מדבר בערבית)
- תדי כץ : אמהות ילדים ובחורות הגיעו לפרדיס, ישר.
- דובר : כן, נשארו אולי שבוע, שבועיים, חודש.
- תדי כץ : ואחר כך.
- דובר : באו מהאוי"ם לקחו אותם לטול כרם. אמרו שמה יש אוכל ויש בתים של ערבים. לקחו אותם לשמה, מהיום הזה לא ראינו אותם.
- אבל אחר כך (לא מבינים את שפת הדיבור שלו)
- מחמוד אבו-סלאח : **(מדבר בערבית)**
- (מספר אנשים מדברים ביניהם בערבית - בקול רם, אי אפשר להבין כלום)**
- מחמוד אבו-סלאח : שאני הייתי, נשארתי בבית סוהר, אני לא סיפרתי לך, מי הציל אותי מבית סוהר.
- תדי כץ : מי.
- מחמוד אבו-סלאח : שמואל קרני הקצין שהיה מפקד פה בסביבה.
- תדי כץ : שמואל קרניאלי.
- מחמוד אבו-סלאח : כן, ז"ל מת. הוא בא למחנה ולקח אותי מהמחנה.
- תדי כץ : בגלל זה אתה נשאר פה.
- מחמוד אבו-סלאח : כן.
- תדי כץ : אם לא היית הולך יחד עם כולם.
- מחמוד אבו-סלאח : אמא שלי נשארה כאן, אצל ההורים שלה.
- תדי כץ : האמא מפרדיס.
- מחמוד אבו-סלאח : כן. היא נשארה פה אצל ההורים שלה. ואח שלי יותר קטן ממני עבד אצל יהודה אבא של שמואל, והכירו אחד את השני, ואמר לו אבא של, תעשה לי טובה שמוליק, לך למחנה תבקש מהמנהל שמה.
- תדי כץ : הוא ידע שאתה שם.

- מחמוד אבו-סלאח : כן. ובא ומילא טפסים והגיש אותם למנהל המחנה שמה, ולקח כמה זמן ואחר כך סוף סוף בא לקחת, הייתי עובד.
- תדי כץ : זה מזיכרון או גבעת עדה.
- מחמוד אבו-סלאח : הוא זיכרוני. הוא לקח אותי ונשארתי אצלו, הוא יש לו כרמים, עבדתי אצלו כמעט 6 שנים אצל שמוליק.
- תדי כץ : היית חייב לו קצת.
- מחמוד אבו-סלאח : כן, בטח. אני עבדתי אצלו 6 שנים, וזה לא היה פועלים בכפר פה מספיק בשביל לעבוד בזיכרון.
- תדי כץ : פרדיס היה כפר קטן.
- מחמוד אבו-סלאח : קטן, וברחו, ומה שנשאר לא מספיק, אתה היית נכנס לכרמים ככה עצים, לא היה טרקטורים רק על סוסים ואין מי שיחרוש, היינו עובדים מהבוקר עד הלילה, חורשים על הסוסים.
- אחר כך השתנה המצב.
- תדי כץ : זה באמת היה הזמן של הענבים.
- מחמוד אבו-סלאח : כן.
- תדי כץ : בדיוק בתקופה הזאת.
- מחמוד אבו-סלאח : שאני יצאתי מהבית סוהר, ב - 27.1 .
- תדי כץ : זה סוף יוני.
- מחמוד אבו-סלאח : 22.5.
- תדי כץ : כבר במאי, אני בגלל שאני דיברתי אתו על המשולש הקטן.
- מחמוד אבו-סלאח : 22.5.48.
- תדי כץ : הכפרים שלכם נשאר 3 חודשים יותר מאוחר.
- מחמוד אבו-סלאח : לא.
- תדי כץ : חודשיים.
- מחמוד אבו-סלאח : יכול להיות שהיה יום שני אם אני זוכר.
- אחרי שיצא
- דובר : אנחנו בערך

- תדי כץ : אתם ב - 25.7.
- דובר : חודשיים.
- מחמוד אבו-סלאח : 15.5 יצא אחרי שבוע, 22.5. אני זוכר (מדבר בערבית).
- תדי כץ : אולי אנחנו עוד נחזור אליך צריך לבדוק, אני רוצה לנסות למצוא את האח הגדול שלך, לשמוע ממנו מה הוא זוכר.
- מחמוד אבו-סלאח : קשה לגשת אצלו עם אוטו. הוא גר בהרים למעלה.
- תדי כץ : אי אפשר.
- מחמוד אבו-סלאח : קשה.
- תדי כץ : ואם נוסעים לאט, אפשר להגיע.
- מחמוד אבו-סלאח : אי אפשר באוטו.
- תדי כץ : אי אפשר באוטו?
- מחמוד אבו-סלאח : אתה לא יכול למצוא אותו איפה שהוא נמצא. אולי הוא עם הכבשים בהרים, אני לא יודע בדיוק.
- (מדברים בערבית).